

The Holy See

Üzenet a béke 37. világnapjára

II. János Pál pápa

2004. január 1.

Egy mindig aktuális feladat: A békére való nevelés

Hozzátok fordulok népek vezetői, akiknek kötelességetek, hogy békét teremtsetek!

Hozzátok fordulok jogászok, akik azon fáradoztok, hogy a megállapodások és szerződések által, amelyek megerősítik a nemzetközi jogi törvényességet, kijelöljétek az utat egy békés együttélés számára.

Hozzátok fordulok fiatalság nevelői, akik a világ minden részén fáradhatatlanul dolgoztok azért, hogy a lelkiismeretet a megértés és a párbeszéd útjára tereljétek.

És hozzátok is fordulok férfiak és nők, akik megpróbáljátok, hogy a terrorizmus elfogadhatatlan eszközehez nyúljatok, és ezáltal alapjában teszitek kérdésessé az ügyet, amelyért küzdötök!

Hallgassatok mindannyian Péter utódának alázatos felhívására, aki hangosan kiáltja: Ma, az új, 2004. év kezdetén *a béke még lehetséges*. És ha a béke lehetséges, akkor *kötelező is!*

Egy konkrét kezdeményezés

1. 1979. január elején, a Béke Világnapjára szóló első üzenetemenek a következő volt a témája: *„Békére nevelni, hogy eljussunk a békére”*.

Ez az első újrólírási üzenet azt a nyomvonalat követte, amelyet boldog emlékű VI. Pál pápa vázolt fel, aki január 1-jét minden esztendőben a béke világnapjaként akarta megünnepelni. Emlékszem az elhunyt pápa 1968-ban, újévkor mondott szavaira: „Örvendetesnek tartanánk, ha ez az ünnep minden évben kívánságként és fogadalomként megismétlődhetne, az év kezdetén, amely emberi létezésünk idejét méri és ábrázolja; örvendetes lenne békét támasztani, hogy a történelmi fejlődések a maguk jogos és jótékony kiegyensúlyozottságában megfeleljenek a jövőnek”. [1]

Amikor hűségesen annak ígéretéhez, aki tisztelt elődöm volt Péter székében, minden évben én is folytatni akartam a nemes hagyományt, hogy a polgári év első napját a békéről való gondolkodásnak és a világbékéért való imádkozásnak szenteljük.

Pápai szolgálatom 25 évében, amelyben az Úr eddig megőrzött, nem szűntem meg felemelni szavamat az egyházért és a világért, hogy a hívőket és minden jóakarátú embert meghívjak a béke ügyének elfogadására, és arra, hogy járuljanak hozzá ennek a fontos jónak a megvalósulásához, és ezáltal egy olyan jobb korszakot biztosítsunk a világ számára, amelyet a boldog együttélés és a kölcsönös figyelem jellemez.

Idén is kötelességemnek érzem, hogy az összes földrészen a férfiakat és nőket a béke világnapjának újszerű ünneplésére hívjam. Az emberiségnek – ma jobban, mint valaha – meg kell találnia az egyetértés útját, amelyet megrendített az önzés, a gyűlölet, az uralkodni vágyás és a bosszúvágy.

A béke tudománya

2. Az a tizenegy üzenet, amelyet VI. Pál pápa a világhoz intézett, fokozatosan kijelölte az út koordinátáit, amelyen járni kell ahhoz, hogy sikerüljön a béke eszménye. Ez a nagy pápa apránként rávilágított az igazi „*béke tudományának*” különböző fejezeteire. Segítségünkre lehet, ha felidézzük ezeknek az üzeneteknek a témáit, amelyeket Montini-pápa ezen alkalmakból hátrahagyott számunkra. [2] Mindegyik még ma is nagyon aktuális. Valóban, – tekintettel a háborúk nagy drámájára, amelyek a harmadik évezred kezdetén továbbra is vérrel borítják be a világot, különösen is a Közel-Kelet tájait, – ezek az írások némely részletükben a prófétai figyelmeztetés szintjére emelkednek.

A béke abc-je

3. Pápai szolgálatom 25 éve folyamán a magam részéről megkíséreltem továbbmenni az úton, amelyet igentisztelt elődöm jelölt ki. Minden új esztendő kezdetén arra szólítottam fel a jóakarátú embereket, hogy a hit és az értelem fényében gondolkodjanak a rendezett együttélés különböző szempontjairól.

Ily módon keletkezett a békéről egy összefoglaló tanítás, amely egyúttal mintegy e fontos téma abc-je is: a megértés egyszerű abc-je a jó szándékú emberek számára és sürgető minden ember számára, aki az emberiség sorsát szívében viseli. [3]

A béke prizmájának különböző szempontjai immár gazdagon meg vannak világítva. Nem marad más tennivaló, mint azon dolgozni, hogy a békés együttélés eszménye annak világos követelményeivel együtt az egyes emberek és a népek tudatába vésődjön. Számunkra, keresztények számára az a feladat, hogy magunkat és másokat is vallásunk jellemvonására, a békére neveljünk. A béke hirdetése ugyanis számunkra azt jelenti, hogy magát Krisztust hirdetjük, aki „*a mi békénk*” (Ef 2,14), és az Ő evangéliumát, amely „*a béke evangéliuma*” (Ef 6,15), hogy emlékeztet a boldogság-mondásokra „*békességszerzőkké*” váljunk (vö. Mt 5,9).

A békére való nevelés

4. 1979. január 1-i, a béke Világnapjára szóló üzenetemben ezt a felhívást tettem: „*Békére nevelni, hogy eljussunk a békére*”. Ez ma sürgetőbb, mint máskor, mivel szembesülve a tragédiákkal, amelyek állandóan fenyegetik az emberiséget, az emberek ki vannak téve a fatalizmus kísértésének, mintha a béke egy elérhetetlen eszmény lenne csupán.

Az Egyház éppen ezért tanította és tanítja még ma is a nagyon egyszerű alaptételt: *a béke lehetséges*. Sőt, az Egyház fáradhatatlanul ismétli: *a béke kötelező*. A békének arra a négy oszlopra kell épülnie, amelyekre Boldog XXIII. János pápa a *Pacem in terris* enciklikájában rámutatott: ezek pedig az igazság, az igazságosság, a szeretet és a szabadság. Mindenkinek, aki a békét szereti, de még inkább azoknak, *akik a fiatal nemzedékeket erre az eszményre nevelik*, az a kötelessége, hogy az emberiség számára egy jobb kort készítsenek elő.

A törvényességre való nevelés

5. A békére nevelés feladatához különleges sürgősséggel 5. A békére nevelés feladatához különleges sürgősséggel társul annak szüksége, hogy elvezessék az egyes embereket és népeket a nemzetközi rend tiszteletére, és a választott képviselőket az állami vezetők által hozott kötelezettségek betartására. A béke és a nemzetközi jog szorosan egymáshoz kötődnek: *a jog előmozdítja a békét*.

A civilizáció kezdete óta az emberi közösségek gondoskodtak arról, hogy egymás között egyezményeket és szerződéseket kössenek, amelyek által elkerülhető az erőszak önkényes alkalmazása, és amelyek lehetővé teszik az idővel fellépő viszályokban egy békés megoldás kísérletét. Ily módon az egyes népek jogrendje mellett fokozatosan létrejött a törvényeknek egy további együttese, amelyet a *ius gentium* (a népek joga) névvel jelöltek. Az idő folyamán – tekintettel a különböző népek történelmi eseményeire – ez tovább bővült és pontosítást nyert.

E folyamat erős felgyorsulása volt tapasztalható a modern államok keletkezésével. A 16. század óta fáradoznak a jogászok, a filozófusok és a teológusok a nemzetközi jog különböző részeinek kidolgozásán, amely a természetjog alapvető követelményeihez szilárdan kötődik. Ezen az úton növekvő erővel öltöttek formát az egyetemes *alapelvek*, amelyek a *belső, állami jogot megelőzik és felülmúlják*, és amelyek számolnak az emberiség családjának egységével és közös hivatásával.

Ezen alapelvek között bizonyosan központi helyet foglal el a „*pacta sunt servanda*” alapelve: a szabad akarattal aláírt megállapodásokat be kell tartani. Ez a sarokpontja és elengedhetetlen feltétele a felelősen cselekvő szerződő felek közötti minden kapcsolatnak. Ennek sérülése csak törvénytelen helyzetekhez, további feszültségekhez és ellentétekhez vezethet, amelyeknek éppenséggel utólagosan ható negatív következményei lehetnek. Hasznosnak tűnik hivatkozni erre az alapszabályra különösen azokban az esetekben, amikor annak kísértése jelentkezik, hogy

inkább *az erősebb joga* és ne *a jog ereje* érvényesüljön.

Kétség nélkül ezen alkalmak egyike volt az a dráma, amelyet az emberiség a második világháború alatt élt át: az erőszak, a rombolás és a halál olyan mélysége, amelyet korábban sohasem ismertünk.

Törvénytisztelet

6. A második világháború borzalmai és következményei, amelyek megrendítő módon megsértették az emberi méltóságot a nemzetközi jogrend alapvető megújulására vezettek. A béke védelme és elősegítése vált a modern intézményi- és normarendszer központi kérdésévé. A globális biztonság és béke feletti őröködést, valamint az államok erőfeszítéseinek bátorítását, és ennek az emberiséget megillető alapvető jognak a biztosítását a kormányok egy erre a célra alapított szervezetre, az Egyesült Nemzetek Szervezetére, és annak Biztonsági Tanácsára bízta, s ezt széleskörű döntési joggal ruházták fel. Ennek a rendszernek az újdonsága az erőszak tilalma volt. Ez a tilalom, – az Egyesült Nemzetek Chartájának jól ismert hetedik fejezete szerint – csak két kivételt tesz. Az első az önvédelem természetes joga, amellyel lehet élni bizonyos feltételek szerint, azaz a szükségesség és arányosság hagyományos határai között.

A másik kivétel a kollektív biztonság rendszere, amely a Biztonsági Tanácsot felruházta a béke megőrzésének jogával és felelősségével, s az ehhez szükséges mérlegelési és döntési hatalommal.

Az Egyesült Nemzetek Chartája szerint ennek a rendszernek a célja: *„hogy megmentse a jövő generációkat a háború csapásától, amely a mi életünkben kétszer is kimondhatatlan szenvedéseket okozott”*. [4] A háborút követő évtizedekben azonban a nemzetközi közösség ellenséges blokkokra szakadása, a világ egyik részén a hidegháború, más területeken a fegyveres konfliktusok kirobbanása és a terrorizmus jelensége egyre növekvő távolodást eredményezett a háború utáni idők reményeitől és eszméitől.

Új nemzetközi rend

7. El kell ismerni, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete, még ha korlátozott módon és olykor késlekedve is – többnyire saját tagjainak hibájából –, de jelentős mértékben hozzájárult az emberi méltóság, az emberi szabadság tiszteletben tartásához és a fejlődés előfeltételeinek előmozdításához, így készítve elő a béke építésének kulturális és intézményes területét.

Nagyban bátorította a nemzeti kormányok tevékenységét az a tény is, hogy az Egyesült Nemzetek eszméi, különösen a szolidaritás és megbékélés gyakorlati gesztusai az NGO Szervezetekben (Non-Governmental Organizations=nem kormányzati, azaz civil szerveződések), valamint az emberjogi mozgalmakban széles körben elterjedtek.

Ez jelentős módon ösztönözi az Egyesült Nemzetek Szervezetét egy olyan reformra, amely képessé teszi arra, hogy keresse ma is érvényes célkitűzéseinek hatékonyabb megvalósítását: *„az emberiség ma az emberi fejlődés új, bonyolult szakaszába jutott. Ezért szükség van*

magasabb szinten szervezni a nemzetközi rendet". [5] Az államoknak tárgyilagosan, erkölcsi és politikai kötelességként kell ezt fontolóra venniük, ez okosságot és határozottságot kíván. Idézem, amit 1995-ben mondtam bátorításul: „Az Egyesült Nemzetek Szervezetének egyre inkább felül kell emelkednie az adminisztratív intézmény hideg státuszán, és egyre inkább erkölcsi centrummá kell válnia, ahol minden nemzet otthon érezheti magát, és ahol kialakulhat a lét iránti közös tisztelet, azaz a nemzetek családja”. [6]

A terrorizmus halálos csapás

8. A nemzetközi jog ma arra törekszik, hogy megoldásokat kínáljon azokra a konfliktusokra, amelyek korunk világának változásaiból erednek. Ilyen konfliktusok főszereplői között gyakran találhatók olyanok, amelyek maguk nem államok, inkább szétesett államok részei, vagy függetlenségi mozgalmakhoz illetve kiképzett bűnszervezetekhez kapcsolódnak. Egy jogi rendszer, melyet az elmúlt évszázad a különböző államok kapcsolatainak az érdekében fogalmazott meg, nehezen alkalmazható olyan konfliktusokra, amelyekben a résztvevőkre nem alkalmazható a hagyományos állam fogalma. Ez különösen is igaz a terrorista csoportokra.

A terrorizmus csapása az elmúlt években egyre súlyosabb lett, és brutális tömeggyilkosságokat okozott, ezzel igen megnehezítette a párbeszédet és a tárgyalást, fokozta a feszültségeket és növelte a nehézségeket, különösen a Közel-Keleten.

Azonban a győzelem érdekében sem korlátozódhat a terrorizmus elleni harc elnyomó és büntető akciókra. Alapvetően fontos, hogy az erőszak szükséges alkalmazása esetén is társuljon ehhez a terrorista támadások okainak bátor és világos elemzése. A terrorizmus elleni harcot tehát politikai és nevelési szinten is folytatni kell, egyrészt fel kell számolni azokat az igazságtalan helyzeteket, amelyek folyamatosan kétségbeesett és erőszakos tettekre készítetnek embereket, másrészt hangsúlyozni kell az emberi élet iránt minden helyzetben tiszteletet sugalló nevelést, hiszen az emberi faj egysége sokkal erőteljesebb valóság, mint azok a szakadások, melyek szétválasztják az egyes embereket és a népeket.

A terrorizmus ellen szükséges küzdelemben a nemzetközi jog feladata, hogy törvényes eszközöket fejlesszen ki a bűnözés megelőzésére, feltárására és felszámolására. A demokratikus kormányok mindenesetre jól tudják, hogy a terroristák ellen bevetett erőszak nem igazolhatja a jogi elvekről való lemondást. Elfogadhatatlanok az olyan politikai döntések, melyek úgy keresik a sikert, hogy semmibe veszik az alapvető emberi jogokat, mert a cél soha nem szentesíti az eszközt.

Az Egyház közreműködése

9. „*Boldogok a békességszerzők, mert őket Isten fiainak hívják*” (Mt 5,9). Hogyan található ez a mondás – amely a békéért végzett sokféle munkára hív – visszhangra az emberi szívekben, ha nem felel meg a bennünk lévő elfojthatatlan vágynak és reménynek? Mi másért hívnák a békességszerzőket Isten fiainak, ha nem azért, mert Isten természete szerint maga a béke? Éppen emiatt az üdvösség üzenetében, amelyet az Egyház az egész világnak hirdet, ott vannak azok az alapvetően fontos tanbeli elemek, melyek szükségesek a nemzetek békés együttélésének kialakításához.

A történelem arra tanít, hogy a béke nem épülhet pusztán csak a jogi és etikai rend iránti tiszteletre a régi közmondás szerint: *„Tartsd meg a rendet és a rend megtart téged!”* A nemzetközi jogrendnek biztosítania kell, hogy a nagyobb törvény ne szűnjön meg. Alapvető célja, hogy *„a fegyverek erejét az erkölcsi törvények erejével helyettesítse”* [7], hatékony szankciókkal sújtsa a vétkeket, és megfelelő jóvátételt nyújtson az áldozatoknak. Ez alkalmazható kell, hogy legyen azokra a kormányokra, amelyek büntetlenül erőszakot tesznek az emberi méltóságon, megsértik a személyi jogokat, és azzal az elfogadhatatlan állítással védekeznek, hogy ez az adott ország belügye.

1997. januárjában a Szentszékhez akkreditált diplomatákhoz szólva mondtam, hogy a nemzetközi jog elsődleges célja a béke megőrzése: *„Hosszú ideig a nemzetközi jog a béke és háború joga volt. Úgy vélem, hogy egyre inkább kizárólag a békéhez való jogról van szó, melynek gyökere az igazságosság és a szolidaritás. Ebben az összefüggésben az erkölcsiségnek kell inspirálnia a törvényt, sőt az erkölcsnek előkészítő szerepet kell vállalnia a törvényalkotásban, mégpedig azzal, hogy rámutat a jóság és jogosság útjára”*. [8]

Az évszázadok folyamán az Egyház tanítása, amely sok keresztény gondolkodó filozófiai és teológiai reflexiója alapján bontakozott ki, jelentős módon hozzájárult ahhoz, hogy a nemzetközi jog az emberi nem nagy családjának közös javát tartsa szem előtt. Különösen a közelmúlt pápai nem haboztak hangsúlyozni, hogy a nemzetközi jognak a béke zálogává kell válnia, abban a meggyőződésben, hogy *„az igazság gyümölcsét pedig békességben vetik el a békeszeretők”* (Jak 3,18).

Ez az az ösvény, melyet az Egyház a neki megfelelő módon köteles követni az Evangélium örök fényénél és az imádság nélkülözhetetlen segítségével.

A szeretet civilizációja

10. Összefoglalva az eddigi megfontolásokat, szükségesnek érzem újra megismételni, hogy az igazi világbéke megteremtéséhez a szeretetben kiteljesedő igazságosság szükséges.

Minden bizonnyal a törvény a békéhez vezető út kezdete, és meg kell tanítani az embereket, hogy tiszteljék a törvényt. Azonban nem jutunk el a célhoz, ha az igazságosságot nem hatja át a szeretet. Az igazságosság és a szeretet olykor ellentétes hatóerőknek tűnnek. Valójában ugyanannak a valóságnak a két arca, az emberi lét két dimenziója, amelyeknek kölcsönösen ki kell egészíteniük egymást. A történelmi tapasztalat igazolja mindezt. Láttuk, hogy az igazságosság gyakran képtelen megszabadulni a rosszakarattól, a gyűlölettől, sőt a kegyetlenségtől. Az igazságosság önmagában nem elegendő. Valójában az igazságosság önmagát tagadja meg, amennyiben nem nyitott a nagyobb erő iránt, ami a szeretet.

Ezért emlékeztettem több alkalommal a keresztényeket és a jóakarató embereket arra, hogy az egyének és nemzetek problémáinak megoldásához szükség van a megbocsátásra. Nincs béke megbocsátás nélkül. Most, hogy a Közel-Kelet és Palesztina állandósult krízisére gondolok, újra mondom: nem lehet megoldást találni azokra a súlyos problémákra, amelyek ezeknek a régióknak a lakóit régóta súlyos szenvedésekkel sújtják, amíg nem döntünk amellett, hogy az igazság

egyszerű logikáján túllépünk és megnyílunk a megbocsátás logikája előtt.

A keresztény hívő tudja, hogy Isten szeretetből lépett kapcsolatba az emberrel. S viszonzásul szeretetet vár az embertől. Ezért az emberek között is a szeretet a kapcsolatok legmagasabb rendű és legnemesebb formája. A szeretetnek át kell járnia az emberi élet minden területét, beleértve a nemzetközi jogrendet is. Csak akkor örvendhet az emberiség a tartós és hiteles békének, ha a „szereket civilizációja” jut uralomra.

Az Új Év kezdetén szeretném megismételni minden nyelven: „*Omnia vincit amor*” (A szeretet mindent legyőz). Szeretnék ezzel az ősi közmondással megszólítani minden férfit és nőt, bármilyen nyelvet beszéljenek, bármilyen valláshoz, kultúrához tartozzanak is. Igen, Kedves Testvéreim, szerte a világon, végül a szeretet fog győzni! Kötelezzük el magunkat mindannyian ennek a győzelemnek a siettetésére. Hiszen erre vágyik minden emberi szív.

Vatikán, 2003. december 8-án, a Szeplőtelen Fogantatás ünnepén

II. János Pál pápa

Jegyzetek:

[1] Insegnamenti, V (1967), 620.

[2] 1968. január 1: a béke világnapja

1969: Emberi jogok, út a békéhez

1970: A békére való nevelés a kiengesztelődés által

1971: Minden ember a testvérem

1972: Ha akarod a békét, dolgozz az igazságosságért

1973: A béke lehetséges

1974: A béke tőled is függ

1975: Kiengesztelődés, út a békéhez

1976: A béke igazi fegyverei

1977: Ha akarod a békét, védj az életet

1978: Nem az erőszakra – Igen a békére

[3] A következő 25 év témái a Béke Világnapjára

1979: Békére nevelni, hogy eljussunk a békére

1980: Az igazság, mint a béke ereje

1981: Védj a szabadságot, akkor a békét szolgálod

1982: A béke, Isten ajándéka, amelyben az ember bíz

1983: Párbeszéd a békéért: korunk követelménye

1984: A béke új szívből fakad

1985: Béke és ifjúság – együtt az úton

1986: Béke, határok nélküli érték. Észak-Dél, Kelet-Nyugat: egyetlen béke

1987: Fejlődés és szolidaritás: két kulcs a békéhez

1988: A vallásszabadság, a békés együttélés követelménye

1989: Hogy béke legyen, tisztelni kell a kisebbséget

1990: Béke Istennel, a Teremtővel, béke az egész teremtéssel

1991: Ha békét akarsz, tiszteld minden ember lelkiismeretét

1992: A hívők egyesülnek a béke építésében

- 1993: Ha békét akarsz, fordulj a szegények felé
1994: A családból nő ki a béke az emberiség családjá számára
1995: A nő, mint békére nevelő személy
1996: Készítsünk békés jövőt a gyermekeknek
1997: Ajánld fel a megbocsátást, fogadd a békét
1998: Az egyeseknek járó igazságosságból nő ki a béke mindenki számára
1999: Az igazi béke titka az emberi jogok tiszteletében van
2000: Békesség a földön az embereknek, akiket Isten szeret
2001: Párbeszéd a kultúrák között a szeretet és a béke civilizációjáért
2002: Nincs béke igazságosság nélkül, nincs igazságosság megbocsátás nélkül
2003: Békét a földön: egy állandó kihívás

[4] Preambulum

[5] II. János Pál *Sollicitudo Rei Socialis* 43. AAS 80 (1988), 575.

[6] II. János Pál: Beszéd az ENSZ 50. közgyűlésén, New Ork (1995. október 5.), Nr. 14: *Insegnamenti*, XVIII/2 (1995), 741.

[7] XV. Benedek: *Intelem a hadban álló nemzetek vezetőihez*, 1917. augusztus 1., AAS 9 (1917), 422.

[8] Nr. 4: *Insegnamenti*, XX/1 (1997), 97.